
Мультимедійні рукописні архіви. Архів Бухарестського інституту етнографії та фольклору імені К. Бреїлоу

Сабіна Іспас

УДК 930.253:39(498)(086.82)

Sabina Ispas. Nonconventional Multimedia Archives. The Archive of C. Brailoiu Institute of Ethnography and Folklore Bucharest. The Folk Archives as a creator and a preserver of the audio-visual documents of the untouchable culture (folklore) has to use different kinds of materials for recording the sound, the image and the text. Related to the level of the technological development, in a Folk Archive there are: wax cylinder, magnetic tapes, discs, audio-cassettes, records of different types, slides, glass slides for photos, films (16 mm), video cassettes, CDs, sketches, manuscripts. Any category related to the support material needs special preservation conditions but the integrity and identity of a collector has to be ensured.

Sabina Ispas. Arhive neconvenționale multimedia. Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor C. Brăiloiu din București. Arhivele de folclor, în calitate de creator și de păstrător al documentelor audio-vizuale ale culturii imateriale (folclorice) trebuie să folosească diverse tipuri de materiale pentru a înregistra sunetul, imaginea și textul. Referitor la nivelul de dezvoltare folclorică, într-o arhivă de folclor avem de-a face cu cilindri de ceară, benzi magnetice, discuri, casete audio, înregistrări de tot felul, diapozitive, clișee fotografice, filme (de 16 mm), casete video, CD-uri, însemnări, manuscrise. Fiecare categorie de suport material impune condiții de păstrare speciale, care să asigure integritatea și identitatea materialelor.

Фольклор як явище еволюційне й неповторне тісно пов'язаний з іншими видами творчості та передається переважно усно. Саме тому він потребує фіксації за допомогою спеціальних записувальних засобів. Спочатку це здійснювали в рукописній формі, а з розвитком техніки – шляхом використання приладів звукозапису і збереження інформації на різних видах носіїв. Рукописні записи пов'язані з першими фольклорними колекціями, зібраними румунськими культурними діячами протягом останніх трьох століть, планово або безсистемно, під впливом європейських культурних, ідеологічних та політичних теорій. Серед них: літописці, прибічники латинської течії Арделянської школи, учасники революції 1848 року, інтелектуали, об'єднані навколо видань «Літературна Дакія», «Сім'я», «Трансильванська газета», «Листок для розуму, серця й літератури», лінгвісти другої половини XIX ст. Їхню справу продовжували фахівці, залучені до наукових досліджень, які здійснювали спеціалізовані інституції та університети впродовж XX ст.

Під час експедицій, що ставили за мету фіксацію європейських культурних цінностей, фольклор, як і мова, перебував у центрі уваги. Після перших записів відбулася інтенсивна збиральницька діяльність¹, що зумовила вдосконалення деяких методологічних принципів, але, особливо, генерувала зацікавленість до систематичного видання наукових документів та стимулювала інтерес до їх збереження в інституційній системі. У 1873 році В.-А. Урека порушив питання про створення програми для польових фольклорних досліджень. Одним з перших інтелектуалів, зацікавлених у створенні «фольклорної інституції для системного збору народного матеріалу», був професор румунської мови Клузького університету, почесний член Румунської академії наук, Грігоре Сілаші. У 1876 році вчений запропонував, щоб подібне «компетентне товариство» (для збору фольклору) було під опікою «самого Румунського академічного товариства».

Майже через півстоліття, 27 травня 1920 року, Овід Денсушану, відомий філолог, який вивчав говори й діалекти з позиції нових європейських течій, презентував на засіданні Румунської академії наук план реорганізації збирання та опублікування фольклору за допомогою методу прямого анкетування з дотриманням наукових норм транскрипції. Він запропонував заснувати при Румунській академії наук фольклорний архів, створити збір текстів, фольклорний атлас, написати регіональні монографії. Аналіз його пропозицій дає можливість дізнатися про інтереси фахівців, які виробили згодом робочий інструментарій на зразок фольклорних і етнографічних бібліографій, монографічних збірок і антологій, що потім спричинило написання порівняльних студій. Увагу філологів було сконцентровано навколо створення рукописного архіву, у якому б зберігалися окремо літературні тексти, а також різноманітні матеріали, пов'язані з традиціями, віруваннями, обрядами. Рукописний архів мав зреалізувати мрії всіх збирачів фольклору XIX ст.

На початку XX ст. виникли сприятливі наукові перспективи для цілеспрямованого вивчення фольклорних явищ. Це час визначення й окреслення дисциплін, що розвиватимуться протягом наступних десятиліть: фольклористика, етномузикознавство, етнографія (пов'язана з музеями просто неба), пізніше – етнохореографія.

Існують дві домінуючі тенденції в методології складання документів у фольклорних архівах: рукописний запис фольклорних і музичних текстів та їх фіксація за допомогою технічних приладів. Першу тенденцію підтримали фольклористи-філологи, другу – музикознавці. Ці тенденції виявилися в техніці та методиці роботи з рукописними архівами. Їх мета полягає в створенні документів усної культури, за допомогою яких можна реконструювати цілісні явища з особливостями всіх типів лексики, через які вони виникають і реалізуються. Це вимагає вироблення докладних методів збору та запису,

які б жорстко обмежили суб'єктивізм дослідника. В етнологічній сфері стає майже неможливим здійснення академічної роботи без використання фундаментальних джерел, які зберігаються у фондах рукописних аудіовізуальних і рукописних архівів.

За ініціативи О. Денсушану було створено фонд фольклорних документів – витягів з журналів та газет. Ще зберігалось переконання, властиве романтичній течії, що потрібно займатися «невідкладною» фольклористикою; тому вимагали від тих, хто цікавився фольклором, записувати якнайбільше зразків усної культури до того, як вони зникнуть безслідно. Зусилля було спрямовано на консервацію цінностей, визначених за естетичними критеріями, проте не відкидалися й ті, що були функціонально значущими. Одночасно існував інтерес переважно до фольклору, що побутував у сільській місцевості, бо «над елементами нашої сільської цивілізації ... нависла загроза зникнення» через «міграцію із села до міста та втрату його патріархальності, через поширення освіченості та її наслідків»². Ця перспектива, переважно традиціоналістська і така, що ідеалізує минуле, не була сприйнята тими, хто згодом використовуватиме технічні засоби для створення архівів.

Ініціативу створення рукописного фольклорного архіву за чітким планом, з дотриманням норм збирання, уперше виявив клужанин Іон Мушля. Після навчання в Парижі та здійснення творчої подорожі Європою, з метою відвідання відомих північних фольклорних архівів (у Фінляндії, Норвегії, Данії) та етнографічних музеїв (у Німеччині, Швеції, Фінляндії), він розпочав тривалі баталії за заснування рукописного фольклорного архіву в Клузі. У 1929 році він звернувся з меморандумом до Секстїла Пушкарія – керівника Клузького музею румунської мови. В. Флоря назвав меморандум «свідомством про народження академічної інституції». Визнаючи попередні «несистематичні» зусилля, докладені для опублікування фольклорних текстів, здійснені «без системного втручання держави», яке б вирішило проблему «порятунку літератури, звичай б вірувань нашого сільського народу», він пропонував «створити в рамках Румунської академії, з журнальних і газетних вирізок, які були накопичено ще перед війною», «архів румунського фольклору»³. Другий меморандум, написаний І. Мушлею 20 березня 1930 року, став аргументом на користь прийняття на генеральній сесії 1930 року рішення про заснування Фольклорного архіву при Клузькому музеї румунської мови. І. Мушля став директором Архіву у вересні того ж року. Він звернувся до сільської інтелігенції, від якої отримував рукописи, «давні приватні збірки», і ініціював програму «систематичного збору», яка мала охопити всю територію Румунії. Для реалізації проекту він підготував чотирнадцять запитальників і п'ять циркулярів із практичними інструкціями для збору матеріалів. Він був зацікавлений у формуванні групи «архівних кореспондентів» і зупинився на зборі рукописних документів як на основному виді діяльності. У 30–40-х роках ХХ ст. було зібрано одну тисячу шістдесят чотири рукописи від учителів, учнів, студентів, викладачів, священників і селян. Він започаткував також складання зональних фольклорних моно-

графій, матеріали з яких було опубліковано в «Щорічнику фольклорного архіву». Одночасно розпочалася робота з класифікації та систематизації зібраного матеріалу за науковими критеріями. Зініційоване нове видання «Щорічник фольклорного архіву» замінило серію «З життя румунського народу». З погляду сучасної фольклористики його вважають більш досконалим.

Важливою заслугою музикознавців стало створення ними наукового підґрунтя для збору фольклору як синкретичного явища. Саме вони почали використовувати технічні засоби, зокрема фонограф, для реєстрації явищ усної культури, уводячи до наукового обігу новий тип документу, створений досить об'єктивно, який дає можливість повторного прослуховування. Ця ідея належала професору та композитору Думітру Кіріяку. У меморандумі, адресованому ним до Академії наук у 1910 році, він вказав на те, яким чином «слід укласти системну колекцію народних мелодій», «у документальній формі», «запис має здійснюватися за областями або повітами, як цього вимагає цілісність музичного фольклору». Отже, було сформульовано перші вимоги до роботи професійного збирача. Він також наголошував на необхідності професіоналізації збирача, будучи одним з перших, хто звернув увагу на необхідність усунення дилетантизму та аматорства в процесі дослідження фольклору. За свій вклад у методологію фольклорних досліджень Д. Кіріяк отримав спеціальну стипендію Академії наук та фонограф «Едісон». Починаючи з 1912 року (з перервами під час Першої світової війни), він здійснював запис фольклорних матеріалів за власною програмою⁴.

Через сім років після звернення О. Денсушану (за часів В. Голдїші та генерального секретаря Н. Крайніка) Міністерство культури і мистецтв доручило професору Георгію Брязу організувати фонограмний архів. Масштаб і значення студій, здійснених зазвичай у фольклорних архівах, залежать від зв'язку зі спорідненими дисциплінами, без яких неможливо з'ясувати параметри такої об'ємної сфери, як порівняльна музика. Професор ще тоді відчув вплив засобів масової інформації на традиційну культуру, а також глибокі зміни, які сталися на рівні культурної моделі та способу життя мешканців Румунії: «Вимирає весь одномелодійний характер румунської пісні під гармонійним натиском, з яким наші, не в міру старанні, аматори напали на школу, церкву, військо, а радіохвилі несуть до села, до гір і долин, гірських височин іншу музику, може більш культурну, високу, естетичну, але вбивчу для народних мелодій. З іншого боку, армія та навіть школа (а також швидкість передачі засобів комунікації) істотно спотворюють оригінальність цих мелодій, трансформуючи, деформуючи та знищуючи їх. Те, що відбувається з народною поезією, є блідим явищем порівняно з дегенерацією, якої зазнає румунська народна пісня». У цих рядках стисло представлено процес народження «споживчого фольклору» – продукту сучасного суспільства, індустріального та постіндустріального, який співробітники фольклорних архівів мають вивчати. Його не можна недооцінювати як явище, але його моніторинг та використання не належать до обов'язків згаданих установ. Висловлена теза засвідчує відкритість, яку демон-

стрував керівник цього архіву, до розвитку широкої міжнародної співпраці, коли справа стосувалася «переходу запису в метал і копіювання фонограм...», можливості обміну фонограмами з ідентичними закордонними закладами». Це завдання і нині залишається актуальним для архіву Інституту етнографії та фольклору імені К. Бреїлоу. Але масштаби та результати подібної стратегії в межах сучасного процесу культурної «глобалізації», про яку ми часто згадуємо і з якою пов'язана навіть програма ЮНЕСКО «Шедеври людства», значно відрізняються від тих, що існували на момент написання згаданого матеріалу. Г. Брязу – один з перших румунських спеціалістів, який помітив відмінність між матеріалом, що досліджується автохтонним етномузикознавцем, і тим, який вивчається зарубіжним фахівцем.

Свою діяльність Архів розпочав 1 січня 1928 року. Комісія, яка мала обрати співробітників, звернулася із закликом до державних, комунальних і приватних консерваторій, семінарій, теологічних інститутів, греко-католицьких академій, хлопчачих і дівочих ліцеїв, середніх шкіл, військових ліцеїв, газет. Було випущено також «Поради для запису музичного фольклору за допомогою фонографа», які були вкрай необхідні для майбутніх операцій з архівації.

К. Бреїлоу здійснює запис за допомогою фонографа

Запис інформації в с. Дрегуш (Трансильванія). 1929 р. Світлина Й. Бермана

Константин Бреїлоу

Відповідно до технічних вимог часу консервація матеріалів була головним завданням фонограмних архівів. Ось чому фонографічний матеріал не зберігається в незавершеному вигляді на воску, за умов, у яких його було зібрано, що легко може деформуватися, а формується у твердій масі – металічній, з якої можна зробити необмежену кількість копій, при цьому металічний негатив (матриця) не стирається. Спосіб зберігання шляхом створення матриць було використано фольклорними архівами одразу і відновлено колективами, які взяли з 1999 року в Інституті етнографії та фольклору імені К. Бреїлоу за випуск дисків-документів.

Групи дослідників, що їх очолив проф. Г. Брязу, як і ті, що перебували під керівництвом К. Бреїлоу, було залучено до досліджень, здійснених Бухарестською соціологічною школою за програмою Румунського соціального інституту. Серед співробітників, які збирали народні пісні, назовемо Т. Бредічану, С. Дрегою, Є. Рієглера, А. Діческу, А. Зіра, Г. Фіру, А. Боршіану, Г. Крецю, Т. і М. Вулпеску, Г. Галінеску, М. Костіна,

Дж. Беленеску, Дж. Мадана, Д. Попеску, П. Думітреску-Бістріцу, І. Штефенеску, П. Желеску та ін. Багато з них стали відомими композиторами або продовжили свою діяльність зі збору фольклору, видаючи книги, антології, студії. С. Дрегой став у 1950 році директором Бухарестського інституту фольклору, до якого 1949 року було передано архів. Він разом з Фольклорним архівом Товариства композиторів Румунії став ядром, навколо якого утворився згодом Фольклорний архів – престижна установа, де виховували покоління спеціалістів-фольклористів, які зробили свій внесок у розвиток методології фольклористики, високо оціненої міжнародною науковою спільнотою.

Фундатором рукописного фольклорного архіву, архіву аудіо- та відеозаписів і рукописів є Констатин Бреїлоу – етномузикознавець, композитор і професор. За підтримки Дж. Єнеску, тодішнього голови Товариства композиторів Румунії (створене 1920 року), К. Бреїлоу заснував у 1928 році Фольклорний архів Товариства румунських композиторів. Принципи діяльності Архіву він висвітлив у статті «Товариство румунських композиторів», що була опублікована в журналі «Зерна пшениці» за квітень 1931 рік (№ 4)⁵. Це дослідження перевидали в паризькому журналі «*Revue de Musicologie*» (№ 40)⁶.

Ініціатори та координатори цих двох архівів разом зі студентами Королівської музичної консерваторії та філологічного й філософського факультетів приєдналися до груп науковців, які під керівництвом Д. Густі та під егідою Румунського соціального інституту здійснювали монографічні дослідження за концепцією Бухарестської соціологічної школи. Під час цих експедицій вдосконалювалася техніка збирання, типи карток, підходи досліджуваних явищ. Було уточнено наукові критерії запису музичних вербальних текстів, визначено культурний контекст, у який інтегрувалося явище, а також взаємозв'язки, які виникають між музикознавством та іншими етнологічними дисциплінами – фольклористикою, хореографією та етнографією. До речі, не слід забувати про те, що К. Бреїлоу зіграв вирішальну роль у заснуванні 5 лютого 1944 року в Генуї разом з музикантами С. Бад-Бові (S. Baud-Bovy) і Х. Гагнебіном (H. Gagnebin) та антропологом Е. Пітардом (E. Pittard) відомого Міжнародного архіву народної музики, де він «зініціював реєстрацію, запис, вивчення та використання усної музичної творчості з усіх меридіанів»⁷. Із цією інституцією Бухарестський фольклорний архів співпрацював довго та плідно, випускаючи документальні диски.

Маючи скромні фінансові можливості, надані Товариством румунських композиторів, співпрацюючи зі згаданими колективами студентів і науковців, очолених професором Д. Густі, група музикознавців разом з філологами змогла до початку Другої світової війни інвентаризувати 30 000 мелодій, зафіксованих на воскових валиках, а також укласти інформативну картотеку, систематизовану за багатьма критеріями, що виходили за межі музичної сфери. До створення

матриць було залучено відомі румунські фірми аудіозапису («*Electrecord*», «*Lifa*»), а також закордонні («*His Master's Voice*», «*Odeon*», «*Lindstrom*»). Комплексний підхід до збору матеріалів, що було зумовлено синкретизмом говорів, як і вимоги вдосконаленого методу збору, потребував візуальної фіксації явища за допомогою фотографування та фільмування.

За статистичними даними, наведеними в паризьких журналах «*Musique et chanson populaires*» (1934) і «*Folklore musical*» (1939.), видруктованими Міжнародним інститутом інтелектуальної кооперації Ліги Націй, Бухарестський архів став «найбільшою у світі унітарною колекцією народної музики одного народу»⁸. К. Бреїлоу, будучи технічним радником Міністерства національної пропаганди, домогся надання Фольклорному архіву Товариства румунських композиторів статусу державної інституції.

Найтяжчі часи Архів пережив під час Другої світової війни. «Під час бомбардувань Архів евакуювали до шести населених пунктів. Після того, як професор К. Бреїлоу виїхав з країни (жовтень 1949 р.), керівництво Архівом було доручено Тіберію Александру. Після 23 серпня 1944 року Архів повернувся до Бухареста. Його облаштували в старому приміщенні на вул. Ліпскани, № 110, на п'ятому поверсі. Керівництво було доручено Г. Браунеру – тодішньому технічному раднику Фонду «Король Мігай I». Фольклорний архів функціонував як установа з автономним штатом і завданнями, затвердженими в науковому плані. Виконавча дисципліна, послідовність у науковому світогляді та в методиці досліджень полегшили перехід у 1949 році на новий щабель – як Фольклорний інститут.

Стараннями музикознавця Г. Браунера 5/6 квітня 1949 року було підписано декрет № 136 про заснування Фольклорного інституту, базою якого став Фольклорний архів, організований К. Бреїлоу, об'єднаний з Фонограмним архівом, організованим Г. Брязу. Після трансформації Фольклорного архіву у Фольклорний інститут його структури було розширено шляхом створення дослідницьких відділів з народної літератури та етнохореографії. Участь у масштабних наукових експедиціях, дослідницьких групах дала можливість збагачити аудіо-, відео- та рукописні фонди. Матеріали, накопичені в результаті монографічного збирання фольклору в зонах Мусчел (Арджеш), Педурени-Хунедоара і Бистриця-Несеуд, і сьогодні є методологічними зразками при складанні фольклорних документів і їх обробітку для збирання.

Поряд зі збірками документів, які записано на воскових валиках, які застосовували перед тим, як перейти до запису на магнітофону плівку, Архів зберігає рукописні матеріали, колекції народних пісень з інформативними нотатками, листи, важливі акти, які дають можливість зрозуміти еволюцію інтересу до вивчення народної культури. Документальні рукописні фонди зі спеціальної групи містять поряд з науковими працями фахівців Фольклорного інституту

рукописи давніх збірок, зібраних Д. Кіріяком, М. Вулпіаном, та документи спеціального профілю, як, наприклад, «Альбом старовинних румунських пісень і танців» (зібрав, упорядкував матеріали та ноти Н. Дініку, 1928 р.). Цей рукопис свідчить про захоплення одного з членів відомої лаутарської сім'ї, яка зіграла визначальну роль у пропагуванні румунської народної творчості протягом більш ніж столітнього періоду. Н. Дініку вивчав музику у Відні та надав наукову інформацію для того, аби разом зі своїм батьком – носієм фольклорної спадщини – її записувати та пропагувати.

Думітру Кіріак

Поглиблення систем класифікації та впорядкування поступово зростаючої кількості матеріалів цього рукописного архіву створило підґрунтя для визначення етнологічних дисциплін, а також для окреслення методологічних особливостей, характерних для кожної з них. Було виокремлено секції для вивчення фольклору (фольклористика у вузькому розумінні), етномузикознавства та етнохореографії. Дослідницькі сектори склали свої тематичні плани, у яких аналіз архівних фондів став документальною базою, звісно, не єдиною. Фундаментальним завданням, поряд з індивідуальною секторальною програмою, залишається збирання та обробка матеріалу, призначеного для зберігання. Спеціалістами було відпрацьовано систему запису та класифікації, виходячи з наявних в архіві джерел. Фонди було диверсифіковано. Ще в XIX ст.

філологи намагалися створити систему фонетичного запису літературних текстів, яка б дозволила відтворити якнайкраще місцеву специфіку діалектів та говорів. Збирання поетичних текстів і наративної прози почалося значно раніше, ніж збирання музичного фольклору без дотримання системності. Хоча проблема запису синкретичного матеріалу завжди турбувала фольклористів, проте після освоєння запису за допомогою техніки вона стала обов'язковою, без неї не сприймається жодна наукова збірка. Аурел Боя надав Фольклорному інституту перший пакет текстів у прозі, переписаний за стенограмами на початку 50-х років XX ст. З 1953 року запис народної прози здійснюється лише за допомогою магнітофона.

Найновішим архівом при Румунській академії наук є Фольклорний архів Молдови та Буковини, який функціонує в Яссах при Філологічному інституті імені А. Філіппіде. Заснування та організація його роботи пов'язані з іменами кількох фахівців 60–70-х років XX ст. За свідченнями Іона Чуботару, у вступному слові до «Щорічника фольклору» (Клуж-Напока, 1, 1980) «заснування архіву датовано 1968 роком і збігається з формуванням колективу дослідників фольклору Центру лінгвістики, літературної історії та фольклору Ясського філіалу Румунської академії наук»⁹. Добре спроектована й структурована діяльність мала відповідати вимогам часу – еволюції етнологічних дисциплін у Румунії. Принципи роботи були такі ж, як і в згаданих архівах Академії наук у Бухаресті та Клужі. Використовували широке залучення матеріалів; феномен усної культури було досліджено в усіх його формах з урахуванням розмаїття лексики. Сьогодні Румунська академія наук володіє найбільшою спадщиною нематеріальної культури, яка зберігається в трьох згаданих фольклорних архівах. Кожен архів має у своїх фондах документи нематеріальної культури національних меншин Румунії та носіїв румунської культури поза межами країни.

Фольклорний архів є установою, яка створює документи. І тому в принципах, які використовують спеціалісти, не можна дозволяти профанного упередженого ставлення, ідеалізації селянського життя, суб'єктивних естетичних міркувань. Для того, щоб пізнати сучасне суспільство, потрібно знати його фольклорний репертуар. Адже через нього можемо дослідити глибинні сфери духовності, де культивуються уявлення про *життя* та *смерть*, про *своїх* і *чужих*. Отже, Фольклорний архів – «це живий» архів, у якому має бути зафіксовано все, що створив людський дух у цій царині. Це необхідно для того, щоб передати духовні надбання майбутнім поколінням.

Ще одне завдання Фольклорного архіву полягає в збереженні та консервації зібраних матеріалів. Якщо діяльність, спрямована на створення документів, залежала від методики збирання, то друге завдання є складнішим і передбачає кілька етапів вирішення. Перший – це ідентифікація матеріалів. Принцип інвентаризації підтримують усі, хто займається рукописним архівуванням. Хронологічна інвентари-

зація здійснювалася за багатьма критеріями. Увага приділялася переважно базовому номеру, на який є перехресне посилання. Це дозволяє диверсифікувати критерії систематизації. Для правильної консервації слід враховувати носій, на якому зафіксовано матеріали. Зберігання документів потребує певної температури, рівня вологості, інтенсивності світла тощо. Консервація потребує також знань з інших галузей науки (або інституцій), наприклад, фізики, хімії, біології та ін. Д. Кіріак у згаданому вже меморандумі, адресованому до Румунської академії наук, зазначав, що опублікування зібраних матеріалів є однією з важливих цілей збирання. Репрезентація архівної спадщини здійснюється в сучасній науці шляхом видання наукових збірників, критичних публікацій з дотриманням усіх філологічних вимог, а також документальних дисків (CD, CDRom). Це базові джерела, з яких можуть розпочинати дослідження всі, хто зацікавиться тим чи іншим твором. Архіви мають

на меті створити моделі фольклорних явищ з еталонною цінністю в результаті спеціалізованого дослідження. Співробітники цих установ можуть надавати консультації для допомоги в забезпеченні еволюційного розвитку фольклорного явища без грубих зовнішніх втручань. Вони мають звернути увагу зацікавлених осіб на механізми його деградації, спотворення змісту, символіки, функцій за умов відсутності об'єктивних критеріїв пізнання та неадекватного відтворення явищ. Робота з фондами може бути здійснена колективом дослідників, які мають найвищу фахову підготовку, що відповідає всім вимогам фундаментальної науки. До їхніх послуг мусить бути створена лабораторія, обладнана найсучаснішою технікою, що дозволить вирішувати питання реставрації, відображення, консервації, реставрації, підтримки та вдосконалення апаратури. І нарешті, фольклорні архіви повинні підтримувати тісні зв'язки з подібними установами в усьому світі.

Література

Florea V. Arhiva de Folclor a Academiei Române // Memoriile secției de științe filologice, literatură și arte. – București, 1986. – Seria IV. – T. VIII. – P. 95–105.

Brăiloiu C. Societatea Compozitorilor Români // Boabe de grâu. Revistă de cultură. – 1931. – Anul II. – No 4. – P. 204–219.

Brăiloiu C. Esquisse d'une méthode de folklore musical (Les Archives de la Société des Compositeurs Roumains) // Revue de Musicologie. – T. 15. – No 40.

Tomescu V. Constantin Brăiloiu – fondator al Arhivelor Internaționale de muzică populară de la Geneva și cercetător al muzi-

cii vechi // Centenar Constantin Brăiloiu / Îngrij. de ediție Vasile Tomescu și Michaela Roșu. – București : Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, 1994. – P. 61–64.

Tiberiu A. Constantin Brăiloiu și Institutul de folklore musical // Centenar Constantin Brăiloiu / Îngrij. de ediție Vasile Tomescu și Michaela Roșu. – București: Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, 1994.

Ciubotaru I. Arhiva de folclor a Moldovei și Bucovinei (AFMB) // Anuarul de folclor. – 1980. – A. I. – P. 191–215.

Birlea O. Academia Română și cultura

populară // Revista de etnografie și folclor. – 1966. – No 5–6. – P. 411–441.

Birlea O. Istoria folcloristicii românești. – București : Editura Enciclopedică Română, 1974.

Dobre A. Constantin Brăiloiu la Academia Română // Centenar Constantin Brăiloiu / Îngrij. de ediție Vasile Tomescu și Michaela Roșu. – București : Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, 1994. – P. 81–86.

Dobre A. Ion Mușlea, «folcloristul oficial» al Academiei Române // Studii și comunicări de etnologie. – 1994. – T. VIII. – P. 277–294.

Примітки

¹ Після заснування Румунського академічного товариства Румунське літературне товариство, засноване в Бухаресті 1/13 квітня 1866 року, стало 1/13 серпня 1867 року Румунським академічним товариством для того, аби 27 березня/3 квітня 1879 року трансформуватися в Румунську академію наук.

² *Florea V.* Arhiva de Folclor a Academiei Române // Memoriile secției de științe filologice, literatură și arte. – București, 1986. – Seria IV. – T. VIII. – P. 96.

³ Там само. – P. 97.

⁴ Мизичні записи та зареєстровані літературні тексти містяться в архіві Інституту етнографії та фольклору ім. К. Бреїлоу (фонд рукописів).

⁵ *Brăiloiu C.* Societatea Compozitorilor Români // Boabe de grâu. Revistă de cultură, 1931. – Anul II. – No 4. – P. 204–219.

⁶ *Brăiloiu C.* Esquisse d'une méthode de folklore musical (Les Archives de la Société des Compositeurs Roumains) // Revue de Musicologie. – T. 15. – No 40.

⁷ *Tomescu V.* Constantin Brăiloiu – fondator al Arhivelor Internaționale de muzică populară de la Geneva și cercetător al muzi-

cii vechi // Centenar Constantin Brăiloiu / Îngrij. de ediție Vasile Tomescu și Michaela Roșu. – București : Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, 1994. – P. 64.

⁸ *Tiberiu A.* Constantin Brăiloiu și Institutul de folklore musical // Centenar Constantin Brăiloiu / Îngrij. de ediție Vasile Tomescu și Michaela Roșu. – București : Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, 1994. – P. 45.

⁹ *Ciubotaru I.* Arhiva de folclor a Moldovei și Bucovinei (AFMB) // Anuarul de folclor. – 1980. – A. I. – P. 191.

Переклад з румунської Антонія Мойсея